

עת"א 11335/02/16 - ד' א' נגד ועדת השחרורים, היועץ המשפטי לממשלה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 11335-02-16 א' נ' ועדת השחרורים ואח'

לפני: כב' הנשיא אברהם טל - אב"ד

כב' השופטת זהבה בוסתן

כב' השופט ד"ר שמואל בורנשטיין

העותר ד' א'

נגד

המשיבים

1. ועדת השחרורים 2. היועץ המשפטי לממשלה

פסק דין

1. לפנינו עתירה נגד החלטת ועדת השחרורים (להלן: "**הוועדה**") מיום 1.2.2016 שדחתה את בקשת העותר לשחרור מוקדם בתנאי תוכנית שיקום של מרכז "התחלה חדשה" שהוצגה בפניה ובפנינו (ראה נספח ה' לעתירה).

2. העותר, בן 89, נדון לעונש מאסר ראשון למשך שלוש וחצי שנים בגין מעשים מגונים שביצע כלפי שניים מנכדיו שהיו צעירים בגיל 12, בין השנים 1986 עד 1995, נושא ת.פ. 39264-01-11 (בימ"ש שלום בראשל"צ) בנסיבות המתוארות בסעיף 3 לתגובת המשיב (ראה נספחים ב'-ג' לתגובת המשיב).

העותר נדון ל-4 שנות מאסר, שהופחתו ל-3.5 שנות מאסר בע"פ 2154-07-13 (בימ"ש מחוזי מרכז-לוד).

חוות הדעת שהוצגו בפני הוועדה ובפנינו

1. בדו"ח 903 נכתב כי העותר טוען שאינו זוכר את ביצוע העבירה בשל גילו.

הוא משולב באגף קשישים/חולים ואינו משולב בתעסוקה או בחינוך. הוא מוגדר ברמת השגחה על ידי הפסיכיאטר, שוהה בתא עם אסיר תומך ולא הומלץ בוג"ע לחופשות ולשחרור מוקדם (ראה נספח ב1 לעתירה).

2. מדו"ח סוציאלי מיום 13.12.2015 עולה שמדובר בעותר שמרצה מאסר ראשון ללא טיפול ושיקום. הוא אינו משולב בחינוך נוכח היעדר מוטיבציה ואינו משולב בתעסוקה.

גריאטר אבחן אצלו הפרעה דיכאונית והפרעת הסתגלות והוא אינו נמצא בקשר עם נפגעי העבירה. העותר שוהה לסירוגין באגף חולים ואגף 1 בכלא מעשיהו, מוגדר כאסיר במצוקה נפשית רמה ב', שוהה בבניין קשישים עמוד 1

עם תומך צמוד ולא יוצא לחופשות. בתחילה העותר סבל מקשיי הסתגלות, שהתבטאו בתחושות ייאוש ומחשבות אובדניות, אך מצבו התייצב לאחרונה ורמת ההשגחה עליו הופחתה.

התרשמות גורמי הטיפול היא מאסיר קשיש אשר מתקשה להסתגל למאסרו וניכר כי הוא מדוכדך. הוא בעל עמדות נוקשות, אינו לוקח אחריות למעשיו וטוען כי בשל גילו המופלג הוא אינו זוכר דבר. הוא רואה עצמו כקורבן ואינו מביע אמפתיה לקורבנות מעשיו (ראה נספח ב2 לעתירה).

3. מדו"ח מב"ן מיום 6.1.2016 עולה שהעותר מכחיש את המעשים המיוחסים לו וטוען לעלילה מצד הקורבנות. מבחינה קלינית זכרונות תקין. מדובר בעבריין גילוי עריות שהתחיל לפגוע בנכדיו סביב גיל 60, לא מדובר בסוטה מין מקובע, אלא במי שפגע בקורבנות זמינים. קיימים קווים לקיום סטייה מינית פדופילית, עם משיכה לשני המינים, אך לא מדובר בפדופיליה מקובעת, אלא רגרסיבית.

רמת המסוכנות המינית של העותר הוערכה כנמוכה עד בינונית, אך הוא מסרב לטיפול והרושם של הבודק הוא מירידה קוגניטיבית במצבו של העותר.

חלוף הזמן מאז ביצוע העבירות והעובדה ששהה בקהילה במשך תקופה משמעותית מבלי שידוע על ביצוע חוזר של עבירות מין, מעידים על ירידה משמעותית במסוכנות המינית. יש רק תמונה חלקית של רמת מסוכנות והערכת הבדיקה היא שרמת המסוכנות המינית הינה נמוכה עד בינונית.

העותר חסר תובנה לצורך בטיפול, ההערכה היא כי לא יכול להפיק תועלת מטיפול ייעודי לעבריני מין ולא מומלץ על שילובו בטיפול כזה (ראה נספח ג' לעתירה).

4. מחוות דעת וג"ע עולה שהעותר ממשיך ומכחיש את ביצוע העבירות, לא מביע אמפטיה לנפגעי העבירה ולא מביע מוטיבציה, פניות או נזקקות לטיפול.

הוועדה לא ממליצה על יציאת העותר לחופשות ועל שחרורו המוקדם.

5. מחוות הדעת ותוכנית מרכז "התחלה חדשה" עולה שמדובר באדם מבוגר במצב בריאותי הולך ומתדרדר, המגלה קשיים קוגניטיביים ואובדן זיכרון, וזקוק לעזרה בניידות. בשל מצבו לא ניתן לקיים הליך טיפולי הדורש יכולות קוגניטיביות בסיסיות, אולם הורכבה עבורו תוכנית פיקוח על ידי המטפלים ממרכז לטיפול ואבחון לאוכלוסיות עוברות חוק בתמיכה ומעקב משפחתי, שכולל ביקורי בית שבועיים כדי לעמוד על מצבו. במסגרת הביקורים יינתן לעותר סיוע בעל אופי תמיכתי ופיקוחי בשל היעדר יכולת לשלבו בטיפול.

6. במכתב שכתב בנו של העותר (שאינו אביהם של הילדים שנפגעו מינית), הבן ביקש שהוועדה תורה על שחרור מוקדם של אביו, גם בשל גילו המופלג, והבטיח שיהיה לצד העותר גם בתמיכה וגם בשמירה על קיום התנאים עד יומו האחרון, תוך שציון "תנו לו לסיים את חייו בתוך המשפחה הקרובה והאהבת".

7. עמדת נפגעי העבירה לפיה מעשי העוטר פגעו באופן משמעותי בשלמות גופם ונפשם בהיותם קטינים, כפי שתואר בתסקירי הנפגע שהוגשו לביהמ"ש.

נפגעי העבירה מתמודדים עם ההשלכות הרחבות של הפגיעה בחייהם על נפשם ובריאותם מידי יום ביומו.

8. חו"ד ועדת שע"מ לפיה קיים ספק רב בדבר יכולתו של העוטר להפיק תועלת מטיפול ייעודי לעברייני מין, לאור בעיה אורגנית בשל גילו המבוגר, היעדר תובנה בנושא העבירות והעדר מוטיבציה לטיפול.

הוועדה מצאה את העוטר מתאים לתוכנית שיקום מונע.

החלטת הוועדה נושא העתירה

1. העוטר ביצע שורת עבירות מין כלפי שניים מנכדיו, בין השנים 1986-1992 בנכדתו ובין השנים 1987-1989 ו-1991-1995 בנכדו.

2. הוועדה שאלה את העוטר לעמדתו, הוא הביע צער על המעשים המיניים שעשה בנכדיו אך הוועדה לא התרשמה שמדובר בהבעת חרטה וצער אלא בדברים שנאמרו מהפה ולחוץ שכן עד לדיון בוועדה הוא לא הביע בביהמ"ש ובאף מסמך צער, חרטה או אמפטיה לקורבנות מעשיו.

3. דומה שתוכנית הטיפול מתאימה לגילו של העוטר אך מאחר והוא לא עבר טיפול בכלא ומדובר באסיר שמכחיש את העבירות, אין בתוכנית הטיפול המוצעת מענה אמיתי לצרכי הטיפול בו, מה גם שניתן להטיל ספק, כשמדובר באדם בגילו של העוטר, ביכולת לנסות לשקמו ולשנות את תודעתו.

4. העוטר הוא אמנם בן 85 וחצי אך גם בגיל כזה יש מקום להבעת חרטה ואמפטיה, שלא נמצאו אצל העוטר.

5. הוועדה לא שוכנעה שניתן לחלוטין להפיג את החשש מהעוטר, שבהיותו בקרב בני ביתו, לא יהיה מסוכן לקטינים שיהיו בסביבתו.

טענות העוטר

1. מעשיו של העוטר אינם מהרף הגבוה של עבירות המין, חלפו 30 שנה מתחילתם ו-21 שנה מסיומם, כשהעוטר היה בן 68.

2. גורמי הטיפול סברו שנוכח גילו של העותר, מסוכנותו המינית נמוכה ולאור מצבו הנפשי והפיזי לא מומלץ לשלבו בטיפול ייעודי ושחרורו לא מסכן את הציבור.
3. נסיבותיו האישיות של העותר, התנהגותו הטובה ותשלום הפיצוי לנפגעים עומדים מול הסיכון שיסיים את חייו בכלא.
4. אין מחלוקת שקיימת ירידה משמעותית במסוכנות המינית של העותר, מפני שהוא אינו מתפקד מינית. הוא שהה תקופה ארוכה בחלופת מעצר טרם כניסתו לכלא, מבלי שעבר עבירות.
5. העותר הודה בתחילת הדיון בוועדה.
6. ברור שלקורבנות העבירה לא נוח עם שחרורו של העותר, אולם הוא אינו מהווה סכנה בהתאם לאמור בחו"ד מב"ן ומאחר וחלפו 21 שנים ממועד ביצוע העבירות.
7. הוועדה דחתה את הבקשה לשחרור מוקדם, בין היתר, על סמך העובדה שאין בתוכנית הטיפול כדי לתת לעותר מענה אך גורמי הטיפול טענו שלא ניתן לטפל בו באופן שמטפלים בעברייני מין ולכן הוצע טיפול תמיכתי בהשגחת בנו. זו התוכנית הטובה ביותר לעותר והיא נותנת מענה ראוי, אחראי ומפוקח. מכל טיפול אחר יתקשה העותר להפיק תועלת בשל גילו ומצבו הבריאותי.
8. המשך הישארותו של העותר בכלא היא עונש בלבד, לא שיקומי ולא מגן על הציבור מפני מסוכנות.
9. במהלך הדיון בפנינו טען ב"כ העותר שיש לייחס משקל גדול לגילו של העותר, לא הוצע לעותר טיפול ולא ניתן לטפל בו בגלל הקושי לשוחח איתו, כפי שנכתב בחו"ד של מרכז "התחלה חדשה".
לטענת ב"כ העותר, תפקיד הוועדה אינו להביע סלידה מהמעשים ולפי מכתב שכתב בנו של העותר, העותר מצטער על מעשיו. לדבריו, בנו של העותר השגיח עליו בהיותו במעצר בית ומוכן להשגיח עליו כשהיה במעצר בית מוחלט פרט ליציאה לטיפול רפואי, והוא לא יהיה נוכח באירועים משפחתיים.

תגובת המשיב

1. מדובר בעותר המרצה מאסר בגין עבירות מין במשפחה ולכן ישנה חשיבות נוספת העולה מדרישות סעיפים 11 ו- 12 לחוק שחרור על תנאי, שכן וג"ע סבורה כי קיים פוטנציאל מסוכנות גבוה מצד העותר כלפי סביבתו.

2. מסוכנות העותר באה לידי ביטוי בבחינת חומרת העבירות ואופי ביצוען.

היא מקבלת ביטוי נוסף ומשמעותי ביותר ביחסו של העותר לעבירות. הוא אינו לוקח אחריות על מעשיו, משנה תדיר את גרסאותיו בנוגע למניע שהביא את הקורבנות "להעליל" עליו, כדבריו, ועד לגרסת "אני לא זוכר" בה הוא נוקט לאחרונה. העובדה שבשום שלב העותר לא הודה במעשיו, לא לקח אחריות, לא התמודד עם המניעים שהביאו אותו לביצוע העבירות, לא הביע חרטה ולא ביקש סליחה מקורבנותיו מעידה על מסוכנות מציאו.

3. מסוכנותו של העותר לא פחתה בשל גילו המתקדם ומצב בריאותו. הוא ביצע את העבירות בגיל מאוחר, כשהיה בגיל 68, גזר הדין ניתן לפני כשנתיים וחצי ובו התחשב ביהמ"ש בגילו.

4. בתוכנית השיקום שהוגשה מטעמו של העותר אין אלמנט משקם. משכך, היא אינה מאיינת את מסוכנותו ולא מהווה מענה מספק בהתחשב באופי העבירות ויחסו של העותר אליהן. תוכנית השיקום כלל לא כוללת אלמנט של הפחתת מסוכנות.

5. במהלך הדיון בפנינו טענה ב"כ המשיב שלא מדובר בבקשת שחרור בשל מצבו הרפואי של העותר והפנתה להתרשמות הקלינית של מב"ן לפיה העותר טוען לעלילה מצד נכדיו הלא מוצלחים. לטענתה, אין להתייחס רק למצבו של העותר היום אלא גם למצבו לפני שנאסר ובתקופת מאסרו. גם אם הוא לא מתאים לטיפול ייעודי יש צורך בהבעת חרטה ואמפטיה כדי להיות ראוי לשחרור.

דין והכרעה

1. עיון בהחלטת הוועדה נושא העתירה ובטיעוני ב"כ הצדדים מעלה שהמחלוקת נעוצה בשאלה האם ראוי לשחרר את העותר על תנאי למרות שלא עבר הליך טיפולי לעברייני מין במהלך מאסרו ובהעדר תוכנית טיפולית, להבדיל מפיקוח על העותר, גם לאחר שחרורו על תנאי.

2. ב"כ העותר מסתמך, כאמור, על חוות דעת מב"ן לפיה מסוכנותו המינית של העותר היא נמוכה-בינונית ולא מומלץ לשלב אותו בטיפול ייעודי לעברייני מין.

המשיב, כמו הוועדה, מסתמך על המסוכנות המינית של העותר, כפי שבאה לביטוי במעשים המגונים שביצע בנכדו ונכדתו, על חו"ד וג"ע, שלא ממליצה על שחרורו על תנאי ועל התנגדות נפגעי מעשיו של העותר לשחרורו על תנאי.

3. עיון בתיאור המעשים המגונים שביצע העותר במהלך מספר שנים בנכדו ובנכדתו, בהיותו בן 68, מלמדים על מסוכנותו המינית וגם מב"ן סבור שקיימים אצלו קווים לקיום סטיה מינית פדופילית, אם כי

בחלוף הזמן פחתה מסוכנותו עד כדי נמוכה-בינונית.

4. עיון בגזר הדין של בימ"ש השלום, שהטיל על העותר 4 שנות מאסר בפועל, ובפסק הדין של ערכאת הערעור, שהפחיתה בחצי שנה את עונש המאסר הנ"ל, חרף התנגדות נפגעי מעשיו (ראה נספחים ג' וד' לתגובת המשיב) מעלה שביהמ"ש התחשבו בגילו המבוגר של העותר וממצבו הרפואי, עליהם מסתמך ב"כ העותר.

5. אף אנו, כמו הוועדה, לא מתעלמים מחו"ד מב"ן ועמדת ועדת שע"מ בכל הקשור למסוכנותו המינית של העותר וחוסר התועלת בשילובו בקבוצה ייעודית לעברייני מין אך מחווה"ד המקצועיות שהיו בפני הוועדה ובפנינו עולה שהעותר לא גילה תובנה לצורך בטיפול ונזקקות לטיפול שכן הוא טען שאינו זוכר את מעשיו ושמדובר בעלילה שהעלילו עליו קורבנות מעשיו.

בעניין זה מן הראוי להדגיש שגם לפי חו"ד מב"ן זיכרוננו של העותר תקין, כך שאין בסיס לטענתו שאינו זוכר את המעשים, והתרשמות הוועדה שהודאתו, לראשונה בפניה, בביצוע מעשיו וצערם על ביצועם אינה כנה, היא מוצדקת.

6. לאור המעמד שהקנה סעיף 13 לחוק שחרור על תנאי ממאסר לעמדת וג"ע, בצד עמדת מב"ן, בהיותו של העותר עברייני במשפחה, אין בהסתמכות הוועדה על ההתנגדות המוצדקת של וג"ע כדי להפוך את החלטתה לחסרת סבירות.

7. כך הם פני הדברים כאשר העותר לא יצא לחופשות במהלך מאסרו, דבר שמנע את בחינת התנהגותו, ולו לטווח הקצר, בסביבתו הקרובה, אליה הוא מתכוון לחזור לאחר שחרורו, גם אם בהשגחת בנו, כאשר תוכנית מרכז "התחלה חדשה" אינה טיפולית אלא השגחתית בלבד.

8. הוועדה לא הביאה במניין שיקוליה את התנגדותם הנחרצת של נפגעי מעשיו המגונים של העותר, שהוצגה בפניה ובפנינו אך יש בה, בנוסף לנימוקים המוצדקים האחרים שנמנו לעיל, כדי להצדיק את החלטת הוועדה שלא להקל פעם נוספת מעונש המאסר של 4 שנים שהוטל ע"י ביהמ"ש שפסק את דינו של העותר, לאחר שמיעת ראיות, ביניהן את עדויות נפגעי העבירה.

9. סעיף 19 לחוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001, מעניק לנפגע עבירת מין או אלימות או לבני משפחת נפגע עבירה כזו, זכות להשמיע את עמדתם בפני ועדת השחרורים בכל הקשור לסיכון הצפוי משחרורו של האסיר בכלל, ולהם בפרט, גם בשלב מאוחר זה של ההליך הפלילי. אם הנפגע או בני משפחתו מביאים לפני הוועדה השגות על שחרורו המוקדם של אסיר, רשאית הוועדה, גם אם לא חייבת, להתחשב בעמדתם (ראה פסק דינו של כב' השופט מלצר בבג"צ 6067/12 הפצ"ר ואח' נ' הוועדה הצבאית לעניין העונש וטור' עאטף זאהר, סעיפים 61 ו-64 לחוות דעתו וראה גם סעיפים 45-59

לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה ברע"ב 10349/08 מדינת ישראל נ' גנאמה, ניתן ביום 20/7/09.

10. ברע"ב 10349/08 מדינת ישראל נ' סמיר גנאמה קבעה כב' השופטת חיות כדלקמן:

"אשר להיקף זכות הטיעון הנתונה לנפגעי עבירת מין או אלימות (ובמקרה של מות הנפגע לבני משפחתו) על פי סעיף 19א לחוק זכויות נפגעי עבירה. הסעיף גודר זכות זו לטיעונים "לעניין הסיכון הצפוי משחרור הנידון", אך טיעונים אלה מערבים לא אחת את התחושות, הרגשות, התגובות וההשפעה (הסובייקטיבית מעצם טיבה) שהם מנת חלקו של הנפגע כתוצאה ממעשה העבירה ובהקשר זה אין להוציא מכלל אפשרות כי "הסיכון" שבו מדבר סעיף 19א) הנ"ל ילבש, למשל, צורה של חשש להתדרדרות נפשית קשה של נפגע העבירה או בני משפחתו כתוצאה מן השחרור על תנאי. ודוק - הסעיף אינו מדבר בהקשר זה על הסיכון הצפוי מידי הנידון אם ישוחרר אלא על הסיכון הצפוי מ"שחרור הנידון", דהיינו על מצב של סיכון העלול להיווצר כתוצאה מן השחרור ולא דווקא מידיו שלו. על כן הדרישה כי הטיעונים שמבקש נפגע עבירה להשמיע לגבי סיכון כזה יהיו "נקיים" מהתייחסות כלשהי להשפעה הסובייקטיבית שתהא לשחרור על תנאי לגביו, היא בעיני בלתי הגיונית, בלתי מוצדקת ואין לקבלה".

11. בסעיף 12 לפסק דינו ברע"ב 11860/05 פלוני נ' ביהמ"ש המחוזי בת"א-יפו, קבע כב' השופט רובינשטיין כדלקמן:

"דגש מיוחד הושם על-ידי המדינה באינטרס של נפגעת העבירה, תוך שהוזכרה בצדק סדרת החיקוקים, כולם מחמש השנים האחרונות, הנדרשים לזכויותיהם של נפגעי עבירה. על מגמה חשובה וחיונית זו התריע עוד משכבר הנשיא שמגר (דנ"פ 3750/94 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(4), 621, 631-630): "בזמננו נשכח לא אחת, כי כבוד האדם הוא לא רק כבודו של הנאשם, אלא גם כבודו של המתלונן, העד, הקרבן... כבוד האדם מקיף את כל יצורי האנוש". בסעיף 1 לחוק זכויות נפגעי עבירה תשס"א-2001 ציין המחוקק כי "חוק זה מטרתו לקבוע את זכויותיו של נפגע עבירה ולהגן על כבודו כאדם, בלי לפגוע בזכויותיהם על פי דין של חשודים, נאשמים ונידונים". הנה המגמה בתמציתה: אכן, נעשה רבות למען כבודו של החשוד, הנאשם, העצור, האסיר, וראי שכך - עצורים ואסירים, למשל, הם מן החלשות שבחוליות החברה - אך הקרבן נושא את צלקות העבירה על גופו ועל נפשו, וכדברי השופטת בייניש בע"פ 1899/04 ליבוביץ נ' מדינת ישראל "עבירות מין חמורות שקולות כנגד רצח נפשו של הקרבן". לפיכך ניתנה לנפגע עבירות כאלה זכות להביע עמדתו בפני ועדת שחרורים (סעיף 19 לחוק זכויות נפגעי עבירה; וראו סעיף 7ג) הנזכר לחוק שחרור על תנאי, שנחקק בסמוך לחוק זכויות נפגעי עבירה). ראו גם חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה, תשס"ה-2004 וחוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין, תשס"ו-2006; לשיטת המדינה, המדובר במכלול בדוקטרינה משפטית חדשה. אני נכון להצטרף לדוקטרינה זו. היא תואמת את כבוד האדם, את השאיפה לחברה תקינה, את השכל הישר. המקרא מספר את פרשת ההתעללות המינית של

אמנון בן המלך דוד באחותו תמר, שזעקה "אל אחי, אל תענני, כי לא ייעשה כן בישראל, אל תעשה את הנבלה הזאת; ואני אנה אוליך את חרפתי ואתה תהיה כאחד הנבלים בישראל..." (שמואל ב' י"ג, י"ב-י"ג) זעקה זו חוצת דורות".

12. לאור כל האמור לעיל, אנו דוחים את העתירה.

ניתן היום, י"א ניסן תשע"ו, 19 אפריל 2016, במעמד ב"כ הצדדים.

שמואל בורנשטיין, שופט

זהבה בוסתן, שופטת

אברהם טל, שופט
נשיא